

IRÉNE

– Anyám, a hetedikesek szagatják a bibliát!

– Tudom, leányom. Tavaly harminckét szentírást kellett újrakötnetni, az idén még csak május van, de már huszonegynél tartunk. Kétszer újrakötik, harmadszor megy a zúzdába.

– A biblia?

– Minden könyv, ami szétszakad. Ha bibliát zúzatunk, aznap este mindig külön fohászt mondok a világ széttépett könyveiért, és titokban reménykedem, hogy egy zúzómunkás kiemeli a papír halomból és hazamenti.

– Harminckettőt nem lehet évente!

– Igen, nem lehet. Egyet... és azt elajándékozza a szomszédnak, a famíliának, a plébániának.

– Szakadt bibliákat, anyám?!

– Hallgasson, advocata diaboli!

A két apáca csöndben válogatta a megrongálódott könyveket: a szentírásokat, az imagyűjteményeket, a szótárakat és a diáklányok kötelező olvasmányait. Az ablakon behullott a kora esti napfény, egy-egy madárhang is beszűrődött a félhomályos könyvtárszobába. Emerencia nővér szórakozottan forgatta a zárda rendtartásának egy régi példányát, lám, ez diákkézbe se került, mégis, hogy előregedett. Hiszen már ötven éve, hogy kiadták, ötven év, egy fél évszázadnyi idő! Lesz-e ő valaha is ötven éves? És akkor ő is foltos lesz és öreg, akár ez a könyv, és kötőbe küldik, vagy mehet a zúzdába? Lopva Annunciáta anyára nézett, aki messze túl az ötvenen, talán a hatvanon, vagy akár a hetvenen is. Iszonyú magasságok ezek, akár a hófödte hegycsúcsok. Keze ráncos és bőre szikkadt, de a fegyelme, de a figyelme... Az apácáknak nincsen kora. Igaz, de ahogy az éveik nőnek, a bölcsességük is nő, azt mondják.

– Anyám...!

– Leányom...?

– Járt itt egy férfi...

– Talán egy ember, leányom!

– Igen, persze, anyám, de... férfiember.

– Mi a férfinek csak ember mivoltára lehetünk tekintettel, de ezt ön is tudja, Emerencia nővér.

-
- Sőt, nem is férfi volt, hanem fiú. Valakinek a fia.
- A fia? De hiszen minden férfi valakinek a fia, leányom.
- Ez a fiú már öreg volt fiúnak, és férfinak is idős, anyám.
- Ön túl sokat foglalkozik ezzel az idegen férfival, beszélgessen el róla a gyóntató atyával.
- Önnel, anyám! A férfi valójában ismeretlen számomra, s ahogy én ismerem, úgy akár ön is ismerheti őt, anyám. Vagyis...
- Vagyis?
- Vagyis a férfi, a fiú... az anyját kereste.
- Honnan tudhatná ön, leányom, hogy ki a férfi édesanyja? És miből gondolja, hogy én tudom? De legfőképpen miért nálunk keresi, egy apáca-iskolában?
- Emerencia nővér szórakozottan letette a szakadt gerincű könyvet, aztán sietve ismét fölkapta, de haszontalan lomnak érezte a kezei között. Annunciáta anya szigorú szeme a fiatal apáca arcát fürkészte.
- A férfi édesanyja – iskolánk növendéke volt.
- Óh! – Annunciáta anya két könyvcsomóra fektette kezét, és szembe fordult fiatal rendtársnőjével.
- Egy idős férfi édesanyja? Bizonyára fiatal korában...
- Kislány korában, anyám. A férfi ma talán már ötven éves is elmúlt. Öregebb, mint ez a könyv! – tette hozzá nyomatékkal Emerencia nővér.
- Annunciáta nővér évtizedeket pergetett vissza emlékezetében, leányarcok és diáknevek ezreit helyezte készenlétbe kimeríthetetlen tanári memóriájában.
- Akkor bizonytalán már az édesanyja is idős asszony lehet. Sőt öreg...
- Óh, nem, anyám, már egy évtizede meghalt. Édesanyjának későn született fia volt a férfi. Ötven év, meg még előtte is vagy negyven...
- Akkor én erre a leányra aligha emlékezhetem! – a megállapítás tárgyilagos volt, Annunciáta anya némiképp megkönnyebbült. Ha emlékezett volna az egykori tanítványra – évei számáról árulkodik, ha nem emlékezik – memóriája gyöngeségét kellett volna bevallania.
- Azt mondta a férfi, a fiú... – Emerencia szinte kereste a szót, hogy az idők mélységét kellőképpen éreztesse: – ...azt mondta, még a nagy háború előtt járt ide az édesanyja. Annak pedig, anyám, annak pedig...
- Kilencven éve, lányom! – A döbbenet csendje ült a könyvtárszobára, csak az Inn folyó vég nélküli mormolása hallatszott, és a toronyóra kondult bele a némaságba, mintha a száguldó időt akarná tetten érni. – Kilencven év, jó három emberöltő. Járt vajon itt azóta a kislány, már mint nagylány, mint felnőtt? Vagy csak a fia, megöregedvén? Miért nem jött eddig, és miért jött most egyszerre? – érdeklődés ugyanannyi volt

---

Annunciáta nővér szavaiban, mint szemrehányás. Az idős apáca röstellte kíváncsiságát, fonák dolognak érezte, hogy ő kérdezgesse ezt a szinte még gyermekkorú nővért. Az ismeretlen férfi képében azonban mintha a történelem kopogtatott volna be a zárda kapuján. – És hogyan találta meg önt, leányom? – a kérdésben már benne rejlett a feddés réme.

– Laudetur Jesus Christus! Így köszönt rám az iskola kapujában, és bizony manapság világiak ritkán szólalnak meg latinul. Tudja, mit sejtek, anyám, a férfi talán nem is volt biztos benne, mit kell köszönni!

– Hogyan?

– Igaz is, elfelejtettem mondani, nem német volt a férfi, hanem... magyar. Ein Mann aus Ungarn.

– Magyar? De hiszen akkor a kislány is, az édesanyja, a mi hajdani növendékünk...

– Igen, anyám, magyar volt ő is.

– Egy magyar férfi, aki fölkereste anyja gyerekkori iskoláját. – Annunciáta nővér a keskeny ablakon át kinézett az alkonyatba, de mintha inkább az idők távolába nézett volna. – Tudja, leányom, milyen távol van innen Magyarország? És milyen távol volt kilencven évvel ezelőtt?!

Emerencia nővér hirtelen geográfiai emlékei között kezdett tallózni. Mint nyelvtanár, többször utazott Európában, zarándokúton is járt Rómában, Assisiben, de útjai sohasem irányultak az Alpoktól keletre. Egyszer Bécsbe, három napra, még kislány korában, a távoli hetvenes években.

– Igen, Magyarország, az messze van – mormogta meggyőződés nélkül. – És mutatott egy képet, egy fényképet az iskoláról, ahová az édesanyja járt. Vagyis, hát, erről...

– És milyen volt az iskolánk kilencven év előtt?

– Akárcsak ma, talán ha akkor ódonabb volt. Ma vidámabbak a színei. Mintha kilencven év alatt megfiatalodott volna. – Emerencia nővér mosolygott. – A sziget, az iskola, a zárda, minden a régi. Ahogy ő látta, a magyar lány. Aki, ha most visszatérne, mindent rendben találna.

– És aki megőrizte volt iskolája képét kilencven éven át. Megőrizte, és a fiára hagyta. Egy fényképet, amelyik végigkísérte az életét. Pedig egy élet nagyon hosszú, leányom, hosszú bizony. Hány évet járhatott ide, hozzánk? Hozzánk, mondom, pedig hát hol voltunk mi még akkor, amikor ő már régen befejezte a tanulmányait, itt, Neuhausban.

– Talán lehettek tanárai, akik még önt, anyám... – de elharapta a mondatot, és elhessegette a gondolatot a fiatal Emerencia nővér. Annunciáta anyja azonban bölcsőbb volt annál, mintsem hogy megneheztelt volna a fiatalra, aki rémüldözött az idősebbek korától.

– Az ő tanárai később talán valóban az enyémekek is lehettek, mi pedig a magukéi. Maga pedig talán a férfi unokáját tanítja majd egyszer, leányom.

Emerencia elmélázott a hallottakon, bár aligha hitt az élet ilyen különös körforgásában. – Meg aztán mesélt is a férfi, a fiú. Az édesanyjáról. – tette hozzá sietve. – Mesélt a kislányról, aki ősszel egy szót se beszélt németül, karácsonykor pedig már rá kellett szólni, mert fecsegett óra alatt. – Annunciának mintha mosoly suhant volna át az arcán. De a szeme bizonyosan földerült. – Meg aztán mondott egy furcsa történetet a hunokról. Vagyis arról – így mesélte a férfi –, hogy amikor történelemből a hunokat tanulták, a magyar kislány felugrott a padból, toporzékolni kezdett, és azt kiáltotta sírva: Nicht Barbaren, nicht!

– És a történelemtanár mit csinált a gyerekekkel? Aki, ugyebár megzavarta az órát? – Annunciáta nővér kérdésében de sok válasz lehetősége rejlett!

– A tanárnő odament a leányhoz, a fejére tette a kezét, és csöndben visszaültette a helyére. Ez 1912-ben történt - mesélte a férfi.

– Jó iskolába jártunk, leányom, mind a hárman – könnyebbült meg Annunciáta nővér.

– Anyám, ugye a hunok barbárok voltak? De hiszen, Krisztus után a harmadik században mi mások is lehettek volna?! – kérdezte és felelte meg a saját kérdését Emerencia nővér.

– Barbárok, leányom, amiként barbárok voltak mindannyian, akik nem voltak benn a Római Birodalomban.

– A germánok is?

– Hát, benn voltak a Római Birodalomban?

– Abban nem. De, hát, azért csak kevésbé voltak barbárok, mint a hunok. És azt tudta anyám, hogy a magyarok a hunokat rokonaiknak tartják? Sőt, Attila hun királyról magyar gyerekeket neveznek el máig is?

– Hát, ha rokonok, ha az őseik!

Emerencia elhallgatott, és maga elé képzelte egy hun módra befont hajú lányt, az osztályteremben meg a kápolnában. – Anyám, lehet, hogy a férfi még köszönni se tudott, mert hogy neki is hun volt az őse?

– Lehet, hogy németül nem tudta, hogy mondják: Gelobt sei der Jesus Christus! De nyilván tudta magyarul, a saját nyelvén, és tudta latinul is.

– Lehet, hogy a Vater Unser-t se tudja?

– Németül biztosan nem. Vagy talán az édesanyja megtanította rá. De az csak afféle tanult szöveg, nem szívből jövő beszéd.

– Azért Isten ugye meghallgatja, ő ért magyarul is?

– Leányom, gondolja meg mit beszél!

– Anyám, talán nem is úgy gondoltam, de egy franciával, vagy egy olasszal csak gyakrabban találkozom, a nyelvüket is értem...

– A magyarnak a nyelvét nem érti, az se a miénket. Aztán – hallotta! – egy fél év múlva mindent értett. Ha maga bekerülne egy magyar iskolába, megtanulná maga is a hun ivadékok nyelvét.

Emerencia torkára forrott a szó. – És ott mit tanulnánk?

– Nyilván ugyanazt, mint nálunk. Csak ott a germánok volnának a barbárok.

– Na, de anyám!

– ...és ott maga ugrana ki a padból, és kiabálná, hogy: Nicht Barbaren, nicht!, csak éppen magyarul tenné – és Annunciáta anyja is elképzelte a pulykavörös Emerenciát egy iskolában, valahol a Tisza partján (ugye, az a magyarok folyója?), és határozottan felvidult.

– De, hogy nem értik meg, hogy az ő őseik barbárok voltak? Azóta ez már tudományosan bizonyított tény.

– A barbárság alkalmasint kultúrnépekről is kiderülhet, leányom. És jóval későbbi századokban is felütheti a fejét a barbárság. – Hallgattak, csak a kezük járt. Válogatták széjjel a használhatót a pusztulásra ítéltől, a könyvet a papírrongytól.

– Anyám!

– Leányom?

– Ugye, a magyarok kommunisták?

– Bizonyára vannak közöttük.

– Az is olyan, mint a barbárság?

– Olyasmi, leányom. A magyarok között ugyanúgy talál igaz embert, mint a többi nép között. Meg hitványt is... Keresztények ezer éve. És közülünk való, bajor herceglány volt az első királynéjuk, a passai Gizella.

– Nem tudtam, anyám.

– Akkor mostantól úgy gondoljon növendéktársunkra, mint az ő le-származottjára.

Az egyik könyvből apró szentkép hullott ki, és az ablak tövéhez vitorlázott. Emerencia utána hajolt. A képen Mária volt, a gyermek Jézussal, Correggio festménye. Emerencia zavartan tartotta a kezében a képet.

– Mária népének tartják magukat. Azt a képet pedig tegye az oltárra, valahová a Szűzanya lábaihoz, annak a lánynak az emlékére. Mi tudni fogjuk, miért van ott a kép.

– Úgy lesz anyám, mi tudni fogjuk. – Fűzfavesszőből font, nagy kosárba rakták a könyveket, amelyeket a kötőnek szántak, és műanyag zacskóba, amelyek a zúzdába kerülnek.

A kosár és a zacskó már sötétben maradt, a nap lebukni készült a közeli bajor falucska tetői fölött.

– Mostanában miért nem tanulnak nálunk magyar lányok?

– Maga mondta, leányom, hogy Magyarország messze van. Amióta én itt tanítok, egyetlen magyar diákunk se volt.

– Kilencven éve talán közelebb volt Magyarország, mint manapság, nem gondolja, anyám? Pedig azóta repülőgép, gyorsvonat...

– Magyarország nem tagja az Európai Uniónak.

– Miért, mert ők hunok voltak?

– Talán, mert a történelmük nem úgy alakult.

– Irénét mégis elhozta egyszer az édesapja, vagy a mamája, és itt hagyta, egy félévre, egy egész évre. Magyarországra nem lehetett hazautazni egy hétvégére.

– Iréne?

– Igen, így hívták a kislányt, a férfi édesanyját. – Emerencia mint nagy titkot osztotta meg szerzett tudását Annunciáta anyával.

– A család neve?

– Azt már elfelejtettem. De megnéztem, ott van a réges-régi tablók között, a felső folyosón. Akik még a nagy háború előtt... Így mondta a férfi.

– Igen, leányom, jól mondta. Mondott még valamit a férfi, a fia?

– Csak, hogy az édesanyja sokat mesélt Neuhausról, egész életében. De többet sose látta, a háború után határok és falak emelkedtek. Betonból, szegénységből, rosszakaratból. Ő nem jöhetett keresztül rajtuk. Magával vitte Neuhaust, azt a régit. A fia pedig most látni akarta a várost, ahol az édesanyja valaha boldog gyerek volt. Ezt a mai Neuhaust. És azt mondta: megnyugodott. Most már igazán elhiszi. Zavarban volt, időnként kereste a szót, egy félóra után elköszönt. Akkor is latinul. Bement a kápolnába.

– Imádkozott?

– Nem tudom. Előre ment az oltárig, és szembefordult a padsorokkal. Mosolygott. És közben folytak a könnyei. Nagy, felnőtt embernek...

Csönd volt a könyvtárszobában, nagy felnőtt csönd. Csak távolról hallatszott be az Inn folyó végtelen és szüntelen mormolása. Az Inn, amely kétezer éve mossa és rombolja már a zárdaszigetet, amint tette a hunok idejében is, csak akkor még úgy hívták: Aenus folyó.